

Josip Pančić — pisac prve jugoslavenske knjige o ribama

(Povodom 150-godišnjice rođenja)

Počeci ihtiološke literature kod nas bili su vrlo skromni. Dok su ostali narodi Evrope u devetnaestom veku imali već tada dosta bogatu literaturu na tom polju i ponekog učenjaka, koji se specijalno bavio sistematikom i biologijom riba, kod nas je prvu knjigu o ribama napisao doktor medicine i profesor prirodnih nauka, zagrejski botaničar Josip Pančić, koji se zanimao još i mineralogijom. Dakle, po uzoru na ostale evropske učenjake iz tog doba, koji su se bavili istovremeno raznim granama prirodopisa, bavio se tako i ovaj naš poznati učenjak.

Promatrajući prirodu oko sebe, lutajući po srbijskim, crnogorskim i bugarskim planinama u potrazi za biljkama, pošto je biljni svet tih zemalja bio nepoznat domaćem i stranom naučnom svetu, Pančić je nailazeći na reke i jezera posmarao ribe u njima. Svestrano obrazovan na polju prirodnih nauka, latio se posla da napiše nešto i o ribama. Tako je stvorena prva ihtiološka knjiga kod nas pod naslovom: RIBE U SRBIJI, štampana u Beogradu 1860. godine.

Zahvaljujući ovom Pančićevom pionirskom radu upoznaju se one riblje vrste, koje su živele u vodama ondašnje Kneževine Srbije.

Vrlo opširno osvrće se u uvodu svoje knjige na značaj riba u prirodi i odnosu prema čoveku. Detaljno iznosi njihovu morfologiju i anatomiju, sve njihove karakteristične osobine i njihovu prirodu kao i način njihove ishrane. Isto tako iznosi i način njihovog razmnožavanja.

U daljem izlaganju objašnjava rasprostranjenost riba, načine ribolova raznovrsnim alatom, a osvrt se i na ribnjake.

Pošto je već u ono doba postojao Zakon o ribolovu, navodi i njega. U odeljku o narodnim imenima žali se da u tom pogledu vlada izvestan haos, od čega se nismo ni do danas oslobodili, jer se jedna te ista riblja vrsta na raznim mestima u našoj zemlji različito naziva. Samom Pančiću to je pričinjavalo mnogo smetnje, zapravo više puta dezorijentaciju pri sistematiziranju skupljenog materijala. Zato je naročitu pažnju i mnogo strpljenja posvećivao tom poslu, kako sam kaže, pri opisivanju pojedinih vrsta.

Sistematski deo knjige ima analitičke tablice rodova i njihov sistematički opis.

Knjiga završava registrom manje poznatih naučnih izraza s objašnjenjem, pa uz to iznosi srpske i naučne nazive opisanih riba.

Šteta što ova knjiga, koja obuhvata 170 stranica teksta, nije ilustrovana.

Ona ima danas svoju bibliografsku vrednost kao prva knjiga o ribama štampana kod nas, koja je sačuvana u bibliotekama nekih naučnih ustanova.

Mišo Kišpatić, kada je pisao 1893. godine svoju poznatu knjigu »RIBE«, služio se, pored ostale literature inostranih ihtiologa i ovom Pančićevom knjigom.

Sto pedeset godišnjicu rođenja Josipa Pančića ove godine proslavljaju prirodoslovna i lekarska društva javnim predavanjima, a biće u Beogradu štampana opširna monografija o njegovom životu i radu. On je to zaslužio, jer je bio osnivač naučnog života u Srbiji.

Pančić nije lako došao do svoje naučne slave. Rođen kao dete vrlo siromašnih roditelja 5. aprila 1814. godine, u selu Ugrinu, u Lici, nije se mogao školovati bez pomoći svoga strica sveštenika u Gospiću, gde je svršio osnovnu školu, a posle toga gimnaziju na Rijeci, pa Univerzitet u Zagrebu. Pošto je završio prirodne nauke, željan dalje da studira, završi i medicinski fakultet u Budimpešti. Neko vreme služio je kao lekar u banji Rusandi u Vojvodini. Ali, stalno žudeći za usavršavanjem u prirodnim naukama, baveći se botanikom, pođe na usavršavanje u Beč, gde se upozna s Vukom Stefanovićem-Karadžićem, koji ga nagovori da pođe u službu u Srbiju. Tako se 1846. godine našao u Beogradu, pa je odmah započeo prvi terenski rad na proučavanju biljaka dok je čekao na državnu službu. Tom je prilikom obišao Srbiju, Crnu Goru i Bugarsku. Proučavajući mnogobrojne biljne vrste, među njima je otkrio i mnoge nove, a od osobitog je značaja bilo otkriće jedne omorike, koja vrsta više nigde na svetu ne postoji i zato su joj učenjaci dali naziv Pančićeva omorika.

Iz Beograda je otišao u Svetozarevo, gde je dobio prvo državno nameštenje, a kasnije je živio u Kragujevcu. Izabran za profesora botanike i poljoprivrede na Liceju u Beogradu, počeo se još intenzivnije zanimati naukom. Čim je bila osnovana Velika škola, koja se kasnije pretvorila u Univerzitet, Pančić je postao njen redovni profesor. Za svoje naučne zasluge bio je biran za prvog predsednika Srpske akademije nauka, u kojoj je radio sve do svoje smrti, 25. januara 1888. godine.

Pančić je za života bio izrazio želju da ga sahrane na Kopaoniku. I to mu se ispunilo 1951. godine, kada su njegove posmrtno ostatke preneli na najviši vrh Kopaonika Srpska akademija nauka i umetnosti i Savez srpskih planinarskih društava.